

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ԺԸ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 6

1860

ՅՈՒՆԻՍ 1

Աստիճի ու Քաղաքակիրք պատանի : (Տես երես 129)

ԼԲ

Ինչպե՞ս ասարթութեան հարստութեան : — Տեսա՞ր թէ՛ որչափ տեսակ վաստակի դուռ կայ եղեր . ուստի ուլ որ իր դաշտը աւելի լաւ կը մշակէ ու պտղաբեր կ'ընէ, ուլ որ աւելի ազնիւ գործուածքներ կը շինէ, ուլ որ աւելի ուժ և աւելի խելք կը բանեցընէ օգուտ քաղելու համար, ուլ որ աւելի փութաջան է աշխատութեան մէջ, և խոհեմութիւն կը բանեցընէ իր առածին ու տուածին մէջ, աւելի կը շահի, այսինքն աւելի հարուստ կ'ըլլայ : Եւ որովհետեւ մարդիկ ամէնքն ալ հաւասար են՝ իրաւունք չունի քիչ բան ունեցողը շատ ունեցողէն յափշտակել : Այսինքն թէ՛ ծովու կամ լճի մը ափունքը կեցած կը դիտենք թէ՛ հոն եղած ձկնորսներէն ուլ աւելի խելեփար կը բռնէ . երբոր գործիքնին դուրս կը քաշեն՝ կը տեսնենք որ մէկը հարիւր հատ որսացեր է, միւրը հազիւ թէ յիսուն, երրորդ մըն ալ

աւելի քիչ . որովհետեւ անանկ տեղ մը կեցեր է ուր շատ չկան եղեր . իսկ չորրորդ մ'ալ ոչինչ՝ վասն զի բռնածը կորսընցուցեր է . հիմա աս վերջինս կրնայ ըստ ինքեան աղաչել մէկալնոնց որ իրենցինէն քիչ մը իրեն տան՝ բայց չկրնար պարտաւորել . վասն զի ամենուն որսացածն իրենն է, որով հարիւր որսացողը՝ իրաւունք ունի տունը տանելու զանոնք, բարեկամներուն ու ազգականներուն ընծայ տալու, ծախելու, վալելու : Ի՞նչ որ մէկը իրեն ըսէ, թէ՛ Դուան հարիւր խելափար առնիս՝ իսկ ասիկայ և ոչ մէկ մը . ես գտնիքդ յիսունը իրեն հոս աս որդես զի հասարակ ըլլաւ . ինքը կրնայ պատասխան տալ, թէ՛ ինչո՞ւ պիտի առնես, ես ալ իրեն հասարակ զեմ . ուրեմն իրեն պէս ես ալ իրաւունքս ունիմ վաստակածս ինծի պահելու . և ըսածն իրաւացի է : Եւ առակը քեզի լաւ կը բացատրէ թէ՛ աղքատն ու հարուստը ինչպէս կը համեմատին իրարու հետ . անհաւասար ի հարստութեան և հաւասար ի բնութեան : Եւրդ ուլ որ ունի՝

կրնայ ունեցածը ծախել, ընծայ տալ
ու ժառանգութիւն թողուլ:

ԼԳ

Սեպտեմբեր-օրերն էին, որ Գործա-
ծուհի: — (Ի)ն որ ես ինծի ստացուածք
մը չհայթայթեմ, եթէ զիս և եթէ
ուրիշները վնասելու վտանգի մէջ կը
դնեմ. զիս՝ որովհետեւ կատարելագոր-
ծելու միջոցները չեմ ունենար. ուրիշ-
ները՝ վասն զի (Թ) որ կարօտութեան
մէջ իյնամ, հարկ կ'ըլլայ որ ուրիշի օգ-
նութեանը դիմեմ. ուրեմն անհրաժեշտ
պարտք մըն է որ իւրաքանչիւր զքա-
րհետ մը իրեն ընտրէ, և մտադրու-
թեամբ անոր ետեւէն ըլլայ: Ս ասն զի՝
ով որ ձեռքը արհեստ մը ունի՝ ստակ
ալ ունի: Սոյն իսկ հարուստներն ալ
բան մը պէտք է սովորին, որովհետեւ
Ամեն օրի մը Լեյնը ալ էրնայ ինչ-
առաւել. ասկէջ դուրս՝ դատարկապորտ
և անարուեստ մարդէ մը աւելի վնասա-
կար ու պախարակելի բան չկայ:

Ինմեղ աղքատութիւնն յանցանք մը
չէ, մանաւանդ (Թ) յարգելի է ու օգ-
նութիւն կը գտնէ. իսկ ան որ պղեր-
գութենէ և յախտից առաջ կու գայ՝
անիկայ է յանցանք: Սէկն որ այսօր
լաւ մը կ'ուտէ կը խմէ, առանց մտածե-
լու (Թ) վաղը ինչպէս պիտի կարենայ
փորը կշտացնել՝ այնպիսին խենթ է:

Իայց վաստակի ետեւէ ըլլալն ալ չա-
փաւորութեամբ մը պէտք է ըլլայ, և
ոչ եթէ ապօրինաւոր միջոցներով, ցած
ճամբաներով: Չափազանց չփափաքիլ.
վասն զի Բաշի Բաշի երես ըլլաւ, այնչափ
ցածր էր շաղկիւն, կ'ըսէ առածը. Բնչ
որ քու պատշաճապէս ապրելուդ հա-
մար բաւական է՝ զայն հայթայթէ.
(Թ) որ աւելի վաստակիս՝ ալ լաւ, կրնաս
ուրիշներուն ալ օգտակար ըլլալ. չափա-
զանցը վնասակար է: Հարստութիւնը
լաւ ծառայ մըն է, բայց մէկալ կողմանէ
գէշ տէր ալ է:

Հարստութեամբ վաստակածդ իւր-
նայութեամբ պահէ. առաջին վաստակը
ինչոյդ-ութիւնն է, կ'ըսէ առաւել: Ինչ-

քատութիւնը երկու բանէ կը վախնայ.
աշխատութենէ և ինչոյդութենէ. ա-
նոր համար ասոնք ոչ երբէք իրարու
հետ մէկտեղ կրնան կենալ: Ս երմա-
կիդ չափ ոտքերդ երկրնցուր. եթէ մե-
տաքսեղէն չես կրնար հագուիլ՝ չափա-
ւոր բան մը հագուէ, ու վաստակածէդ
գոնէ հինգ Բաշ մը պակաս ծախք ը-
րէ: Տարիքդ կ'առնես, որդիքներ կ'ու-
նենաս, կրնայ սով հանդիպիլ, կրնայ
առուտուրիդ մէջ բան մը ձախորդ եր-
թալ, կարգէ դուրս ծախք մը կը ստի-
պուիս ընել հիւանդութեան կամ մէկու
մը քով մտնելու համար, բարեկամիդ
մէկուն կամ հայրենեացդ օգնելու հա-
մար. ան ատեն կ'ըմբռնես քանի մը
դահեկան մէկդի դնելուդ աղէկութիւ-
նը: Իայց զգոյշ եղիր ագահութենէ,
ամենագէշ ախտ մըն է՝ որ (Թ) իրեն և
(Թ) ուրիշներուն պէտք եղածը կը զլա-
նայ՝ միայն ստակ շատցնելու ախորժով:

Իւրաքանչիւր (Թ) մարդն
իր գլխոյն ու բազկացը վրայ կը դնէ իր
յոյսը, չէ (Թ) ուրիշներուն օգնութեա-
նը վրայ. չահուն համեմատ իրեն ծախ-
քը կը կանոնաւորէ. գիտէ որ ծովը կը
ցամբի (Թ) որ պակասած ջրոյն տեղը ու-
րիշ ջուր չեցուի. ոչինչ բաներն ալ կը
հաշուէ, վասն զի քիչ քիչ մէկմէկու
քով գալով մեծ քանակ մը կը ձեւացը-
նեն. չափաւոր կ'ուտէ, կարգաւորեալ
կը հագուի, բնակութիւնն ալ վայե-
լու՝ բայց առանց շռայլութեան: Սի-
տէ որ առաջին ինչոյդութիւնը ժամա-
նակի ինչոյդութիւնն է. ստակը խաղե-
րով չփճացնեն, հապա աւելցածը օգ-
տակար բանի մը կը գործածէ, կամ շա-
հու կը դնէ Իւրիդ ինչոյդութեան ը-
սուած ընկերութեանց քով, մտածելով
միշտ որ ստակը ան ատեն աւելի լաւ
գործածուած կը սեպուի՝ երբ ողորմու-
թիւն ընելու կամ որդւոց կրթութեա-
նը համար կը գործածուի. Իստուծոյ
միայն աս կը խնդրէ ըսելով. Ենորհէ
ինծի անանկ չափաւորութիւն մը որ
հարստութեան ախտերէն ու աղքատու-
թենէ առաջ եկած յանցանքներէն ա-
զատ ըլլամ:

ԼԴ

Ուրիշը անհանգիստ ընել էր սեպհակա-
նութեան երաւանցը մէջ: — Ուրիշները ան-
հանգիստ կ'ընեմ ու կը խռովեմ ոչ միայն
բռնութեամբ ու խարդախութեամբ ի-
րենց ստացուածքն յափշտակելով, այլ
նաեւ արգելք ըլլալով որ չկարենան ու-
զածնին ընել. ուրիշին բանը պահելով
ու ծածկելով, և կամ ուրիշ կերպով մը
փնտաւելով. զոր օրինակ ծառ մը կտրե-
լով, դուռ մը կոտորելով, կարասի մը փձա-
ցընելով, ցորենի արտերը ապականելով
անոնց մէջ որս ընելու համար. և ն: Եւսկ
ինչ ըսեմ անոր որ խիղճ չընէր ուրիշի
տնէն ստակ ու նաեւ ուրիշ բաներ վեր-
ցընելու. մարդասպանէն աւելի անարգ
է այնպիսին, որ անիկայ գոնէ իր կեան-
քը վտանգի մէջ կը դնէ. բայց ասիկայ
իր վրայ վստահութիւն ունեցողին բա-
նը կը գողնայ: Ոմանք մեծ չար մը չեն
սեպեր դաշտերէ ու պարտէզներէ պը-
տուզ գողնալը. բայց ձեռն է արդեօք
առածնիդ, թէ որ ձեզմէ գողնալուն ըլ-
լային: Եւելի անոր համար յանցաւոր
էք, վասն զի զգուելի ախտ մըն է որ
զձեզ առ այս կը յորդորէ՝ որ է որկորը:

Եւ, պատանեակք. կ'աղաչեմ ու կը
յանձնեմ ձեզի, եթէ խնդիրքս կրնայ
զօրել, որ ուրիշներուն բանին չգայիք.
ամենէն չնչին բաներէն ալ զգուշացիք,
ինչուան գրիչ ու քնդասեղ մը առնելէ:
Եւ որ ցեղանաւները լեզու ունենային
կրնային պատմել, թէ ինչպէս ամէն
իրենց մէջ մեռնողները շիւղ մը վերցը-
նելէն գողնալ սկսան. և դարձեալ մէկ
անգամ մը միայն իբրեւ գող բռնուած
ըլլալուն ամօթը պէտք էր որ բաւա-
կան ըլլար ամէն փորձութիւն հեռա-
ցընելու իրենցմէ:

Եւսկ թէ որ կորսուած բան մը գրտ-
նաս, քուկդ չէ ու պարտաւորեալ ես
դարձնելու. թէ որ դուն կորսնցու-
ցած ըլլայիր՝ ինչ կը փափաքէիր. կ'ու-
ղէիր որ քեզի դարձուի. կորսնցնողին
ցաւը մէյմը մտածէ. վաղէ, որուն ըլ-
լալը փնտռէ ու տուր, և զանիկայ միւի

թարեալ տեսնելուդ վրայ ուրախացիր,
և զինքը բարեկամ քեզ ստացիր: Եւ-
գամ մը դահեկան մը գտայ գետնէն ու
կ'ուղէի պահել, որպէս զի եթէ աղքատ
մը հանդիպի անոր տամ, վասն զի գը-
տածս ոչինչ բան մը երեւցաւ ինծի. բայց
մայրս հրամանց որ երթամ անոր տէրը
փնտռեմ. գտած տեղս դարձայ ու տես-
նեմ որ աղջիկ մը կեցած կուլար ու կը
ցաւէր նոյն դահեկանը կորսնցնելուն
վրայ՝ որ մօրը բոլոր ունեցածն էր և ա-
նով հաց մը պիտի գնէր:

Կը շարունակուի:

Չարախօսութիւն:

Չարախօսութիւնն անանկ ախտ մըն
է որ ինչ և իցէ պարագայի մէջ ալ ըլլայ
բնաւ չկրնար արդարանալ. բայց սակայն
անանկ խորամանկ հնարագէտ սրակա-
սութիւն մըն է՝ որ շատ անգամ չարա-
խօսն ալ կը խաբէ, և այսօրուան օրս աչ-
խարհքիս և բարեպաշտ մարդկանց առ-
ջն ալ աւելի շնորհք գտած է: Բայց
աս ըսելով չենք հասկընար թէ չարա-
խօս բնաւորութիւնը ատելի չէ մարդ-
կանց, այլ չարալեզու կը սեպուին ան
սակաւութիւն թիւնալից ու տմարդի
մարդիկ միայն որոնք առանց արհեստի
և ճարտարութեան կը չարախօսեն, և
որոնք դատելու և բանի մը չհաւանելու
չարութիւնն ունենալով, հաճոյ ըլլա-
լու համար պէտք եղած կատարելու
թիւնը չունին:

Եւամբաստողի լեզուն հուր մըն է՝ ուր
որ մօտենայ կ'այրէ ու կը մրկէ. հաւա-
սարապէս իր կատաղութիւնը կը թափէ
ընտիր ցորենին և յարդին, ամբարշտին
և նըւիրելոյն վրայ. ամէն տեղ ուսկից
որ անցնի՝ կործանումն և աւերակ կը
թողու. ինչուան երկրիս խորին ըն-
դերքները թափանցելով ամենածածուկ
բաներու ձեռն կը մխէ, և ան որ վայր-
կեան մը առաջ մեզի մեծագին և փա-
ռաւոր կ'երևնար՝ անարգ աճիւն կը դար-
ձնէ, ու ան որ չկրնար սպառել ու ոչնչ-